

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
САДІВНИЦТВА

Факультет плодовоовочівництва, екології та захисту рослин

Кафедра екології та
безпеки життєдіяльності

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
для практичних занять з дисципліни
«МЕТОДОЛОГІЯ І ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ»

для здобувачів освітньо-наукового ступеня «Доктор філософії»,
спеціальності 103 «Науки про Землю»

Умань – 2020

Василенко О. В. Методичні рекомендації для практичних занять з дисципліни «Методологія і організація наукових досліджень за спеціальністю» для здобувачів освітньо-наукового ступеня «Доктор філософії», спеціальності 103 «Науки про Землю». Умань, УНУС, 2020. 25 с.

Рецензент: завідувач кафедри геодезії, картографії та кадастру, професор, доктор географічних наук Кисельов Юрій Олександрович

Розглянуто і затверджено на засіданні науково-методичного семінару
кафедри екології та безпеки життєдіяльності
(протокол № 6 від 4 лютого 2020 року)

Схвалено науково-методичною комісією факультету плодоовочівництва,
екології та захисту рослин
(протокол № 3 від 10 лютого 2020 року)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 1. Тема. Характеристика поняття наукового дослідження та вимоги до проведення наукових досліджень.....	8
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 2. Тема. Опрацювання інформації наукових досліджень.....	13
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 3. Тема. Проведення теоретичних досліджень..	17
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 4. Тема. Алгоритм науково-дослідного процесу. Правила оформлення результатів наукового дослідження.....	21

ВСТУП

Мета курсу – здобути глибокі теоретичні знання та набути практичних навичок з організації екологічних досліджень.

Завданнями вивчення навчальної дисципліни є:

1. формування знань з принципів методології наукових досліджень, які допомагають оцінити екологічний стан довкілля,
2. формування принципів ведення наукового пошуку для виявлення порушення екологічної рівноваги у довкіллі,
3. формування принципів, що дозволяють розробити науково-обґрунтовані рекомендації щодо поліпшення екологічної ситуації та подолання наслідків екологічної кризи.

Інтегральна компетентність – здатність розв’язувати комплексні проблеми в галузі наук про Землю, взаємодії природи та суспільства, ресурсознавства, вести дослідницько-інноваційну діяльність, спрямовану на творчий розвиток існуючого й створення нового знання у згаданих вище галузях.

Загальні компетентності:

1. Креативність, здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
2. Здатність до критичного аналізу та оцінювання сучасних наукових досягнень при вирішенні дослідницьких і практичних завдань, в тому числі в міждисциплінарних областях.
3. Здатність приймати обґрунтовані рішення, планувати і здійснювати комплексні дослідження на сучасному рівні з використанням новітніх інформаційних і комунікаційних технологій на основі цілісного системного наукового світогляду з використанням знань в області історії і філософії науки.
4. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями, а на їх підґрунті генерувати нові ідеї.
5. Здатність виявляти, ставити й розв’язувати наукові проблеми,

управляти науковими проектами, ініціювати організацію наукових досліджень в галузі природничих наук та вміти професійно презентувати результати своїх досліджень.

6. Здатність спілкуватися та співпрацювати з науковцями – представниками інших галузей природознавства, спроможність ефективно працювати в команді, зокрема участь у роботі вітчизняних та міжнародних дослідницьких колективів з вирішення науково-прикладних і науково-освітніх завдань.

7. Усвідомлення необхідності та дотримання норм наукової етики, авторського і суміжних прав інтелектуальної власності; сприйняття державної та міжнародної систем правової охорони інтелектуальної власності.

8. Здатність здійснювати професійну науково-дослідну та виробничу діяльність зберігаючи природне та культурне надбання.

Фахові компетентності:

1. Здатність до просторового мислення.
2. Знання предметної області конструктивної географії та здатність застосовувати конструктивно-географічні знання у практичних ситуаціях.
3. Здатність усвідомлювати й характеризувати місце людини як складової біосфери, що трансформується в ноосферу, перетворюючи природні ландшафти у антропогенні.
4. Уміння встановлювати й мотивувати міждисциплінарні зв'язки як з іншими науками про Землю, так і науками суспільно-гуманітарного циклу.
5. Здатність аналізувати, систематизувати та узагальнювати результати проведених експериментів і досліджень, застосовувати їх у науковій та практичній сфері, володіти методами і технологіями обробки просторової інформації, ГІС-технологіями та методами створення баз даних з використанням інтернет-ресурсів.
6. Здатність до здійснення моніторингових досліджень на основі використання матеріалів дистанційних зондувань Землі, застосовувати

результати досліджень для інформування населення щодо екологічного стану середовища та моніторингових досліджень небезпечних природних процесів.

7. Здатність до побудови чисельних алгоритмів обробки та інтерпретації геоданих на основі аналітичних або стохастичних залежностей, залучення методів математичного моделювання для вирішення прикладних задач з вивчення геосфер Землі, зокрема на основі застосування стандартних математичних пакетів обробки інформації.

8. Здатність вибудовувати й аналізувати екомережу країни та її регіонів, зокрема, виділяти, обґрунтовувати й картографувати об'єкти природно-заповідного фонду.

Програмні результати навчання:

1. Володіти сучасними передовими концептуальними та методологічними знаннями при виконанні науково-дослідницької та/або професійної діяльності. Спираючись на сучасні технологічні досягнення, прагнути до удосконалення умінь і навичок у професійній та науковій діяльності.

2. Аналізувати науково-дослідні проблеми та процеси для подальшого ініціювання та проведення комплексних досліджень в галузі інноваційної діяльності, які приводять до отримання нових знань.

3. Уміти проводити критичний аналіз, оцінку і синтез нових наукових положень та ідей, формулювати наукову проблему з огляду на ціннісні орієнтири сучасного суспільства та стан її наукової розробки, робочі гіпотези досліджуваної проблеми, які мають розширювати і поглиблювати стан наукових досліджень в обраній сфері.

4. Аналізувати сучасні наукові праці, виявляючи дискусійні та мало досліджені питання, здійснювати моніторинг наукових джерел інформації стосовно досліджуваної проблеми, встановлювати їх інформаційну цінність шляхом порівняльного аналізу з іншими джерелами.

5. Використовувати на практиці методи природничо-наукових, гуманітарних та фахових дисциплін в різноманітних видах своєї

професійної діяльності з раціонального використання природних ресурсів.

6. Знати процедуру встановлення інформаційної цінності та якості літературних і фондових джерел. Вміти з використанням стандартних процедур, включаючи сучасні комп'ютерні інформаційні технології: визначати джерело та/або місце знаходження потрібної інформації в залежності від її типу; отримувати необхідну інформацію з визначеного джерела; обробляти та аналізувати отриману інформацію.

7. Кваліфіковано відображати результати наукових досліджень у наукових статтях, опублікованих як у фахових вітчизняних виданнях, так і у виданнях, які входять до міжнародних наукометричних баз. Професійно презентувати результати своїх досліджень на вітчизняних та міжнародних наукових конференціях, мати досвід практичного використання іноземної мови у науковій, інноваційній та педагогічній діяльності.

8. Уміти: забезпечити сприятливий психологічний клімат в колективі; оцінювати професійний і моральний стан працівників колективу; вирішувати конфліктні та стресові ситуації.

9. Постійно підвищувати особистий інтелектуальний, професійний рівень, використовувати усі можливості, аналізувати результати різних аспектів професійної діяльності, збагачувати свій інтелект шляхом самоосвіти, вміння накопичувати знання і навички з різних аспектів професійної діяльності.

10. Використовуючи знання державної і іноземної мови і здійснюючи професійну діяльність у всіх її видах, набути вміння логічно і послідовно доводити інформацію під час професійного та соціально-побутового спілкування у наукових колективах як в Україні так і за кордоном.

11. Набути вміння збагачувати свій інтелект шляхом самоосвіти та самоаналізу, толерантно ставитися до протилежних думок, брати участь в дискусіях, виборі оптимальних рішень.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 1

Тема. Характеристика поняття наукового дослідження та вимоги до проведення наукових досліджень.

Мета: визначити основні поняття науки, наукознавства; порівняти визначення наукової діяльності різних авторів, визначити спільне та відмінне; проаналізувати особливості структури наукового дослідження; формувати та виховувати у здобувачів наукову діяльність як інтелектуальну творчу діяльність; вказати концептуальну основу наукових досліджень, проаналізувати вимоги до наукових досліджень; розвивати вміння розрізняти загальні відмінності та спільні риси емпіричних та теоретичних досліджень; виховувати у здобувачів сучасне науково-теоретичне мислення.

План заняття:

I. Обговорення теоретичної частини:

1. Проаналізувати основні поняття науки, вказати спільне та відмінне.
2. Вказати основні ознаки наукового дослідження.
3. Схарактеризувати вимоги до визначення наукових досліджень.
4. Схарактеризувати вимоги до наукових досліджень.
5. Вказати основні форми наукових досліджень.
6. Виявити ознаки наукового дослідження.
7. Проаналізувати основні види наукових досліджень.

II. Письмові завдання:

1. Схарактеризувати розділи наукознавства, які наведені в таблиці.

№	Розділ наукознавства	Характеристика
1	Загальна теорія науки	
2	Історія науки	
3	Соціологія науки	
4	Теорія наукового прогнозування планування і управління науковими дослідженнями	
5	Методологія науки	
6	Наукова організація праці, психологія, етика й естетика наукової діяльності	

	Класифікація наук	
	Політика і наука	

2. Здійснити порівняльний аналіз визначень наукової діяльності різних авторів. Результати занести до таблиці.

Спільне	Відмінне

1. В. І. Бойчелюк: наукове дослідження – вивчення явищ і процесів, аналіз впливу на них різноманітних чинників, а також вивчення взаємодії між явищами з метою отримання переконливо доведених і корисних для науки і практики рішень з максимальним ефектом.

2. М. Т. Білуха: наукове дослідження – це форма розвитку науки, що має значення для розширення наявних знань і здобуття нових, на виявлення й обґрунтування законів і закономірностей навколишнього світу.

3. Ю. Сурмін: наукове дослідження – це форма процесу пізнання, цілеспрямоване систематичне вивчення об'єктів дослідження за допомогою методів і засобів науки, яке завершується формулюванням нових знань про об'єкт дослідження.

III. Тестові завдання:

1. Наукове дослідження – це

а) робота, у якій сформульовано і обґрунтовано предмет і об'єкт;

б) процес цілеспрямованого вивчення певного об'єкта (предмета або явища) використовуючи наукові методи з метою встановлення закономірностей його виникнення, розвитку і перетворення у практичній діяльності людей;

в) це сукупність організаційних, методичних і технічних прийомів, здійснюваних за допомогою певних процедур;

г) це дії, які конкретизують застосування методичних прийомів дослідження процесу відтворення необхідного продукту, забезпечують

виявлення конфліктних ситуацій з метою їх своєчасного усунення та запобігання виникненню у підприємницькій діяльності.

2. Об'єкт наукового дослідження це

а) те, на що спрямована пізнавальна діяльність дослідника;

б) процес або явище, яке породжує проблемну ситуацію і обране для дослідження;

в) навколишній матеріальний світ і його відображення в дійсності;

г) всі відповіді вірні.

3. У назві наукового дослідження завжди міститься

а) предмет і об'єкт дослідження;

б) предмет дослідження;

в) об'єкт дослідження;

г) методи дослідження.

4. Предмет і об'єкт дослідження співвідносяться як

а) це не сумісні поняття;

б) об'єкт є частиною предмету;

в) предмет є частиною об'єкту;

г) це ідентичні поняття.

5. Наукові дослідження поділяються на

а) емпіричні та теоретичні;

б) емпіричні, теоретичні та прості;

в) прості і складні;

г) об'єктні та предметні.

6. Сукупність способів (операцій) практичного впливу чи теоретичного освоєння об'єктивної дійсності з метою її пізнання – це

а) прийом;

б) фактор;

в) метод;

г) стадія.

7. Емпіричний рівень пізнання включає

- а) описування;
- б) вимірювання;
- в) порівняння;
- г) всі відповіді вірні.

8. Фундаментальним, узагальненим методом пізнання дійсності є

- а) історичний;
- б) діалектичний;
- в) системний;
- г) формалізація.

9. До загальнонаукових методів не відноситься

- а) теоретичні;
- б) часткові;
- в) емпіричні;
- г) емпірико-теоретичні.

10. Емпірико-теоретичні методи включають

- а) спостереження, вимірювання, порівняння, експеримент;
- б) сходження від абстрактного до конкретного, гіпотетико-

дедуктивний, системний методи;

- в) аналіз і синтез, індукція та дедукція, аналогія, моделювання;
- г) гіпотетико-дедуктивний, системний, аналіз і синтез, індукція та дедукція.

11. Методи, що використовують абстрактні уявлення, ідеї, положення, які мають назву

- а) емпіричні;
- б) загальнонаукові;
- в) емпірико-теоретичні;
- г) теоретичні.

12. Методологія – це

- а) вчення про методи пізнання та перетворення дійсності;

б) сукупність прийомів, методів та процедур дослідження, що застосовуються в тій чи іншій соціальній галузі знань;

в) філософське вчення про методи пізнання;

г) концептуальний виклад мети, змісту, методів дослідження, які забезпечують отримання максимально об'єктивної, точної, систематизованої інформації про процеси та явища.

13. Спостереження, обстеження, вибір критеріїв оцінки, збирання і групування інформації здійснюється на етапі

а) вивчення;

б) організації;

в) дослідження;

г) апробації.

14. Сукупність організаційних, методичних і технічних прийомів, які здійснюються за допомогою певних процедур, це

а) об'єкт дослідження;

б) метод дослідження;

в) наукове дослідження;

г) науково-дослідний процес.

15. На якому етапі науково-дослідного процесу здійснюється вивчення стану об'єкта дослідження

а) організація;

б) узагальнення;

в) апробація;

г) реалізація.

16. Колективне обговорення дослідження, результатом якого є його схвалення, ствердження або визнання є

а) узагальнення;

б) апробація;

в) дослідження;

г) реалізація.

17. Виконання досліджень не включає:

- а) доведення гіпотез;
- б) формування висновків;
- в) вивчення стану об'єкта дослідження;
- г) корегування попередніх результатів.

18. Створення нової інформації полягає у:

- а) упорядкуванні сукупності елементів арифметичних і логічних операцій, записаних будь-якою вихідною мовою.
- б) визначенні стану об'єкту дослідження і виконання організаційно-методологічної підготовки дослідження;
- в) у проведенні спостережень і виборі оціночних критеріїв, досліджуваних економічних процесів, а також збереженні і групуванні інформації;
- г) виявленні недоробок, які потім усуваються дослідником.

Рекомендована література

1. Білуха М.Т. Методологія наукових досліджень: Підручник. К.: АБУ, 2002. 480 с.
2. Крушельницька О.В. Методологія та організація наукових досліджень. К.: Кондор, 2004. 192 с.
3. Стеченко Д. М., Чмир О. С. Методологія наукових досліджень: Підручник. К.: Знання, 2005. 309 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 2

Тема. Опрацювання інформації наукових досліджень.

Мета: розглянути елементи дослідницької діяльності у взаємозв'язку зі збором, переробкою та зберіганням інформації; розвивати уміння аналізувати носії інформації, первинні та вторинні наукові документи; навчити розрізняти способи подання інформації у наукових документах.

План заняття

I. Обговорення теоретичної частини:

1. Пояснити взаємозв'язок елементів дослідницької діяльності, вказати джерела наукової інформації.
2. Схарактеризувати види звітної документації за ознаками, розрізнити первинну та вторинну наукову інформацію.
3. Вказати призначення наукових документів.
4. Особливості збору інформаційного матеріалу.

II. Письмове завдання:

1. Розробити розгорнутий план теми екологічної дисципліни (за вибором), наведіть тези, що відповідають пунктам плану.
2. Скласти анотацію до змісту екологічної дисципліни.

III. Тестові завдання:

1. Оберіть неправильне твердження. Інформація – це
 - а) одне із загальних понять науки, що означає певні відомості, сукупність якихось даних, знань тощо;
 - б) сукупність даних, що містяться на матеріальних носіях і використовуються у процесі прийняття рішень;
 - в) може відслідковуватися і подаватися тривалий проміжок часу в хронологічному порядку;
 - г) детальна, систематизована подача певного відібраного матеріалу, але без будь-якого аналізу.
2. Вторинні документи
 - а) містять безпосередньо результати наукових досліджень, проектно-конструкторських робіт, виробничої діяльності тощо;
 - б) містять відомості фактичного характеру, що є недоречними при виробництві інформаційних продуктів і наданні послуг, необхідних для інформаційного забезпечення;

в) є результатом аналітико-синтетичної переробки первинних документів, інформують користувачів про наявність та зміст опублікованих і неопублікованих документів;

г) передають дослівно зміст первинних документів для ознайомлення з результатами спостережень, експериментів, наукових досліджень, без будь-яких змін, висновків, пропозицій, критичних оцінок.

3. У бібліотеках використовують такі види основних каталогів

- а) каталог книг та каталог періодики;
- б) систематичний і алфавітний;
- в) алфавітний, тематичний та каталог періодики;
- г) алфавітний, хронологічний та тематичний.

4. Розрізняють такі інформаційно-пошукові мови бібліографічних фондів

- а) ISBN, УДК, ББК;
- б) ISBN, НТТР, FTP;
- в) УДК, ББК;
- г) НТТР, FTP, IP, TCP.

5. Усі галузі знань, відповідно до УДК поділені на

- а) 5 основних класів;
- б) 21 відділ;
- в) 10 відділів;
- г) 10 основних розділів.

6. Які існують типи інформаційно-пошукових мов

- а) універсальна десяткова класифікація(УДК);
- б) бібліотечно-бібліографічна класифікація(ББК);
- в) жодна з відповідей не вірна;
- г) вірні варіанти а) і б).

7. Що лежить в основі індексів УДК?

- А) інформаційно-пошукова система;
- Б) принцип десяткових дробів;

В) всі вище зазначені відповіді вірні;

Г) десятична система.

8. Модель у загальному розумінні – це

а) специфічний об'єкт, що створюється в матеріальній, знаковій або концептуальній формі з метою одержання інформації про властивості, характеристики, взаємозв'язки об'єкта-оригінала довільної природи, що є суттєвими для задачі чи проблеми, яку розв'язує суб'єкт;

б) нове знання, одержане в процесі фундаментальних або прикладних наукових досліджень і зафіксоване на носіях наукової інформації у формі звіту, наукової праці, наукової доповіді, наукового повідомлення про науково-дослідницьку роботу, монографічного дослідження, наукового відкриття тощо;

в) пояснення явищ, процесів без проміжної аргументації, без усвідомлення всієї сукупності зав'язків, на основі яких робиться висновок;

г) фрагмент дійсності (предмет, являє, процес), на який спрямовано практичну або пізнавальну діяльність суб'єкта.

9. Що є основою інформаційно-пошукового апарату бібліотек

а) відомості;

б) каталоги;

в) збірники;

г) браузері.

10. На які види поділяються бібліографічні літературні джерела економічної інформації

а) науково-дослідна література, навчальна література, науково-популярна література;

б) статистичні матеріали, практичні посібники;

в) праці відомих представників економічної думки, довідкова література;

г) усі вище перелічені варіанти вірні.

Рекомендована література

1. Білуха М.Т. Методологія наукових досліджень: Підручник. К. : АБУ, 2002. 480 с.

2. Єріна А.М., Захожай В.Б., Єрін Д.Л. Методологія наукових досліджень: Навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2004. 212 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 3.

Тема. Проведення теоретичних досліджень.

Мета: обґрунтувати важливість теоретичних методів наукового дослідження, послідовність проведення теоретичних досліджень; навчити здобувачів аналізувати основні теоретичні методи наукового дослідження: аналізу та синтезу, індукції та дедукції, порівняння, формалізації, абстрагування та моделювання; формувати у здобувачів уміння застосовувати логічний та хронологічний підходи при проведенні наукових досліджень.

План заняття

I. Обговорення теоретичної частини:

1. Особливості теоретичного дослідження.
2. Використання загальнонаукових теоретичних методів дослідження.
3. Послідовність логічного та історичного методів дослідження.

II. Контрольні питання до теми:

1. Яке спрямування теоретичних методів наукового дослідження?
2. Що є методологічною основою теоретичних досліджень?
3. Схарактеризуйте етапи теоретичних досліджень.
4. Який метод означає «розкладання», який поєднання.
5. Поясніть методи індукція, дедукція.
6. Який метод є передумовою узагальнення.
7. Як ви розумієте формалізація?
8. Що означає метод абстрагування?

9. Назвіть види моделювання.

10. Чим відрізняється гіпотетичний метод від аксіоматичного?

III. Письмове завдання

Заповнити таблицю

Метод	Сутність методу
Індукція	
Дедукція	
Аналіз	
Синтез	
Аргументація	
Абстрагування	
Формалізація	
Моделювання	
Системний підхід	
Аналогія	
Інтерпретація	

IV. Тестові завдання.

1. Який метод у перекладі з грецького означає „з'єднання”?

- а) аналіз;
- б) індукція;
- в) синтез;
- г) дедукція.

2. Аналіз і синтез бувають

- а) прямим або емпіричним;
- б) зворотним, або елементарно-теоретичним;
- в) структурно-генетичним;
- г) всі відповіді правильні.

3. Які методи пізнання взаємно протилежні?

- а) аналіз і синтез;
- б) індукція і дедукція;
- в) конкретизація і системний аналіз;
- г) а) і б).

4. Які з перелічених методів дослідження належать до теоретичних?

- а) ідеалізація;

- б) конкретизація;
- в) абстрагування;
- г) моделювання.

5. Скільки стадій має розвиток гіпотези?

- а) 2;
- б) 3;
- в) 4;
- г) 5

6. За яких умов гіпотеза перетворюється на наукову теорію?

- а) коли наслідок має імовірнісний характер;
- б) коли наслідок відповідає дійсності;
- в) коли наслідок є формою осмислення фактичного матеріалу;
- г) коли наслідок є формою переходу від фактів до законів.

7. Який метод ґрунтується на використанні моделі як засобу дослідження явищ і процесів природи?

- а) абстрагування;
- б) моделювання;
- в) аналогія;
- г) конкретизація.

8. Який метод у перекладі з латинської означає „твердий”?

- а) абстрагування;
- б) аналогія;
- в) конкретизація;
- г) моделювання.

9. Метод супутніх змін це коли

- а) виникнення або зміна одного явища викликає певну зміну іншого явища; то обидва вони перебувають у причинному зв'язку один з іншим;
- б) складне явище викликане складною причиною, то решта цього явища викликається обставинами, що залишилися;

в) два чи більше випадків досліджуваного явища мають лише одну загальну обставину, а всі інші обставини різні;

г) обставина, наявна в одному випадку і відсутня у іншому, є причиною явища, котре досліджується.

10. Конкретно-наукові (емпіричні) методи формуються залежно від

а) причинно-наслідкових зв'язків між ними;

б) факторів, які на них впливають;

в) розвитку конкретної науки;

г) цільової функції науки.

11. Скільки складових включає структура методики досліджень теми?

а) 4;

б) 1;

в) 2;

г) 3.

12. Що повинен містити кожен підрозділ відповідно до теми наукового дослідження?

а) робочу гіпотезу;

б) об'єкт дослідження;

в) робочі інструкції;

г) методи дослідження.

14. Впровадження результатів дослідження відбувається у формі:

а) колективного обговорення;

б) проведення рецензування і експертизи;

в) симпозіумах;

г) всі відповіді правильні.

Рекомендована література

1. Білуха М.Т. Методологія наукових досліджень: Підручник. К. : АБУ, 2002. 480 с.

2. Єріна А.М., Захожай В.Б., Єрін Д.Л. Методологія наукових досліджень: Навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2004. 212 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 4

Тема. Алгоритм науково-дослідного процесу. Правила оформлення результатів наукового дослідження.

Мета: схарактеризувати стадії науково-дослідного процесу; навчати здобувачів обґрунтовувати актуальність теми, визначати її місце в науковій проблемі; навчати здобувачів формувати мету дослідження, загальні та конкретні завдання дослідження; розвивати у здобувачів уміння розробляти календарний план виконання наукового дослідження; формувати у здобувачів кваліфікаційні вміння магістра; навчити здобувачів обґрунтовувати тему наукового дослідження, формулювати науковий апарат наукового дослідження; розвивати уміння правильного оформлення результатів наукових досліджень, розрізняти немовні засоби передання інформації та їх подання.

План заняття

I. Обговорення теоретичної частини:

1. Проаналізувати структурні одиниці науково-дослідного процесу.
2. Вказати етапи організаційної стадії дослідження.
3. Пояснити реалізацію дослідної стадії наукового дослідження.
4. Схарактеризувати завершальну стадію науково-дослідного процесу.
5. Схарактеризувати загальні вимоги та структурні елементи науково-дослідної роботи.
6. Пояснити застосування різних способів написання тексту і типи викладення матеріалу.
7. Особливості представлення ілюстративного матеріалу в науковому дослідженні.
8. Описати вимоги до оформлення посилань.

II. Контрольні питання до теми:

1. Чим зумовлена необхідність дотримання послідовності етапів організації наукового дослідження?

2. Які Ви знаєте основні вимоги до теми дослідження та її формулювання.

3. Якою є послідовність роботи з вибору теми дослідження?

4. Опишіть послідовність розробки структури проблеми дослідження.

5. Якими є загальновідомі правила обґрунтування теми наукового дослідження?

6. Визначте сутність і принципи реалізації системного підходу в дослідженні.

III. Письмові завдання.

1. Навести приклади цитування (джерела: підручник, журнал, газета) за загальними вимогами.

2. Навести приклади оформлення таблиці (з переносом на іншу сторінку), схеми, графіка.

3. Навести приклади складання списку використаних джерел з дотриманням національного стандарту ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання».

IV. Тестові завдання

1. Наукова публікація це

а) виступ у пресі;

б) виступ по радіомовленню;

в) розміщення інформації в фахових та інших виданнях;

г) все зазначене вірне.

2. До якої групи наукових видань належать: монографія, тези доповідей, автореферат?

а) науково-дослідної;

б) джерелознавчої.

3. До якої групи видавничого оформлення відносяться дані про автора, заголовок видання, індекс УДК і ББК, міжнародний стандартний номер ISBN?

- а) випускні дані;
- б) вихідні дані;
- в) випускні відомості.

4. Дайте вірну відповідь, яка це робота: якщо в ній викладено результати одного дослідження, висновки, визначена структура і обмежене видання:

- а) монографія;
- б) дисертація.

5. В якій науковій праці подається короткий виклад основних аспектів дослідження?

- а) наукова стаття;
- б) реферат;
- в) тези доповіді.

6. Які методичні прийоми викладу наукового матеріалу?

- а) цілісний;
- б) послідовний;
- в) вибірковий;
- г) все зазначене вірно.

7. Які види доповідей застосовуються в практиці?

- а) звітні;
- б) поточні;
- в) наукові;
- г) все зазначене вірно.

8. Назвіть форми звітності при науковому дослідженні

- а) реферат;
- б) інформація;
- в) дисертація;

- г) аналітична записка;
- д)звіт;
- е) все зазначене вірне.

9. До якого виду видавничого оформлення відносяться дані про місце випуску видання, назва видавництва, рік випуску?

- а) вихідні дані;
- б) випускні дані;
- в) вихідні відомості.

10. Назвіть основні види абстракції

- а) ізолювання;
- б) конструктивізації;
- в) потенційної здійсненності;
- г) ототожнення;
- д) моделювання;
- е) індукції;
- ж) дедукції;
- з) узагальнення.

Рекомендована література

1. Крисоватий А.І., Панасюк В.М., Гавришко В.Л. Методологія, методика та організація наукових досліджень: Навч. посіб. Тернопіль: ТОВ „Лілея”, 2005. 150 с.

2. Крушельницька О.В. Методологія та організація наукових досліджень/ К. : Кондор, 2004. 192 с.

3. Пілюшенко В.Л., Шкрабак І.В., Славенко Е.І. Наукове дослідження: організація, методологія, інформаційне забезпечення: Навч. посіб. К.: Лібра, 2004. 344 с.

5. Стеченко Д. М., Чмир О. С. Методологія наукових досліджень: Підручник. К.: Знання, 2005. 309 с.

